

Rovaniemen kaupungin jätehuoltojaosto

LAUSUNTO JÄTTEENKULJETUSJÄRJESTELMÄMUUTOKSEEN LIITTYEN ROVANIEMEN JA PELLON KUNTIEN ALUEELLA

RoiDno: 2024-1071

Lausuntopyyntö Rovaniemen kaupungin jätehuoltojaosto 2.4.2024

Rovaniemen kaupungin jätehuoltojaosto on kokouksessaan 22.3.2024 käsitellyt kunnan järjestämään jätteenkuljetusjärjestelmään siirtymistä.

Tähän viitaten on lähetetty lausuntopyyntö 2.4.2024 Rovaniemen kaupungin yhdyskuntasuunnittelun lautakunnan jätehuoltojaoston toimesta, jossa lausuntoa pyydetään Rovaniemen kaupungilta, Pellon kunnalta, Lapin ELY-keskukselta, Lapin Yrittäjät ry:ltä ja Napapiirin Residuum Oy:ltä. Samassa yhteydessä jätehuoltojaosto varaa Rovaniemen ja Pellon asukkaille ja alueella toimiville jätehuoltoyrityksille mahdollisuuden lausua mielipiteensä asiasta.

Lausunto pyydetään jätehuoltoyhtiöltä, joka tulee toteuttamaan mahdolliset kilpailutukset ja jätehuoltopalvelut koskien mahdollisesti kunnan vastuulle siirtyvää jätteenkuljetusjärjestelmää sekä omistajakunnilta, joita ovat Rovaniemen kaupunki, Pellon kunta sekä Ranuan kunta. Ainoastaan Lapin ELY-keskus ja Lapin Yrittäjät ry ovat nk. puolueettomia lausunnon antajia, muut lausunnon antajat ovat joko itse yhtiönä toteuttamassa mahdollista järjestelmää tai niillä on omistussuhde yhtiöön. Jos Napapiirin Residuum Oy:n omistussuhteet ovat Rovaniemen kaupunki 10 000 osaketta, Ranuan kunta 499 osaketta ja Pellon kunta 602 osaketta niin muiden kuin Rovaniemen kaupungin mahdollisuudet vaikuttaa päätöksiin ovat olemattomat. Ottaen huomioon Rovaniemen kaupungin yhdyskuntasuunnittelun lautakunnan jätehuoltojaoston kokoonpanon, Pellolla ja Ranualla on jätehuoltojaostossa 1 jäsen (+varajäsenet) ja Rovaniemen kaupungilla 5 jäsentä (+varajäsenet) sekä nimeämänsä puheenjohtaja ja varapuheenjohtaja, joten on sanomattakin selvää, että Rovaniemen kaupunki on tässä päätösvaltaisina osapuoli. Rovaniemen kaupungin asiaa johtava taho pystyy vaikuttamaan lausunnoillaan ja ehkä vähän puutteellisin tiedoinkin annetuilla kommentteillaan päätöksentekoon Rovaniemen kaupungin sisällä, joten demokraattista päätöksentekoa ei ole saatavilla. Eihän demokratiaa tosin tarvitakaan, kun on kysymys viranomaispäätöksestä. Lisäksi hyvin aktiivisena ja yksipuolisen kannan omaavana osapuolena on ollut Napapiirin Residuum Oy edustajat ja yhtiön asiantuntijat. Tämä toimintatapa antaa kuvan, että järjestelmää ollaan ajamassa läpi näkyvällä esiintymisellä ja muutosesitystä johtavan tahon taustatuella. Voiko millään lausunnoilla muilta osapuolilta ja asukkaiden tai jätehuoltoyritysten mielipiteillä olla jätteenkuljetusjärjestelmämuutoksen läpiajooon vaikutusta?

Päätöksenteko perustuu lakiin ja päätöksenteko jätteenkuljetusjärjestelmästä on kunnan jätehuoltoviranomaisella, jossa tehtävää hoitaa Rovaniemen teknisen lautakunnan jätehuoltojaosto. Se, mitä vaikutusta lausunnoilla on, tulee selväksi jo pöytäkirjassa 22.3.2024. *Päätöksenteko on viranomaistoimintaa ja jätehuoltoviranomainen ratkaisee asian itsenäisesti eivätkä mitkään lausunnot sido viranomaisista.* Jos Rovaniemen kaupungin jätehuoltojaosto on jo lähtökohtaisesti perusteluista päätellen sitä mieltä, että ainoa jätelakia rikkomaton toimintatapa on kunnan järjestämä jätteenkuljetusjärjestelmä, niin miten yksittäinen yhtiö, yritys, järjestö tai muu vastaava toimija voisi millään tavalla vaikuttaa asiaan, ellei näe suoranaista lakiin perustuvaa poikkeamaa toiminnassa. Tässä on ajettu ainakin paikalliset jätehuollon piirissä toimivat yritykset nurkkaan, josta voi huudella kysymyksiä, saamatta niihin vastauksia.

Jätteenkuljetusjärjestelmän arviointi Rovaniemellä ja Pellossa

Rovaniemen kaupunki on teettänyt *Jätteenkuljetusjärjestelmien arviointi Rovaniemellä ja Pellossa* -selvityksen, josta on valmistunut raportti 22.3.2023.

Lausuntopyynnössä 2.4.2024 kappaleessa kolme on maininta, että *selvityksen perusteella nykyisen kiinteistön haltijan järjestämän jätteenkuljetuksen ei voida todeta yksiselitteisesti täyttävän kaikkia jätelain 35 § ja 37 § mukaisia ehtoja Rovaniemellä ja Pellossa, jonka vuoksi kuljetusjärjestelmän muuttaminen kunnan järjestämäksi koko jätehuoltoviranomaisen toimialueella tulee ottaa käsittelyyn.*

JL 35 §: ”Kiinteistöittäinen jätteenkuljetus on järjestämistavasta riippumatta järjestettävä niin, että **tarjolla on jätteen kuljetuspalveluja kattavasti ja luotettavasti sekä kohtuullisin ja syrjimättömin ehdoin.** Kiinteistöittäisessä jätteenkuljetuksessa on **noudatettava kunnan jätehuoltomääräyksiä.** Jäte on toimitettava **kunnan määräämään vastaanotto- tai käsittelypaikkaan.**”

Kiinteistön haltijan järjestämä jätteenkuljetus ei ole poikennut JL 35 §:n ehdoista. Jätteen kuljetuspalveluja on tarjottu kattavasti, luotettavasti ja kohtuullisin sekä syrjimättömin ehdoin jätehuoltomääräyksiä ja kuntien määräyksiä vastaanotto- tai käsittelypaikoista noudattaen. Kiinteistönhaltijan järjestämän jätteenkuljetuksen etuna tulee myös huomioida valinnanvapaus palveluntuottajan suhteen. Kunnallisessa järjestelmässä palvelu on otettava yhdeltä toimijalta, vaikka laatu ei vastaisikaan odotuksia.

Infotilaisuudessa Rovaniemellä 16.4.2024 ja Pellossa 24.4.2024 sekä Rovaniemen kaupungin edustajat että Napapiirin Residuum Oy:n edustajat esittivät perusteluina muutokseen mm jätelain ehtojen täyttymisen puutteet. Infotilaisuuteen osallistuneet ovat kyseisissä tilaisuuksissa esittäneet kysymyksen, että mihin faktatietoon tämä väite perustuu. Selkeää vastausta tähän ei ole saatu vielä tälläkään hetkellä. Tällaisissa infotilaisuuksissa ei pitäisi missään nimessä antaa julki tietoa, mihin ei faktapohjaa löydy. Tilaisuuksien tarkoitushan on antaa infoa muutoksesta ja sen mahdollisista vaikutuksista, ei tuoda julki tietoa, mihin ei perusteita löydy ja näin vaikuttaa lausuntojen antajien ja asukkaiden mielipiteisiin.

Saamissamme palautteissa tai käsittääksemme edes kunnille ohjautuneissa palautteissa, ei ole tuotu ilmi alueita tai kiinteistöjä, joille jätehuoltopalveluita ei olisi tarjolla eikä niitäkään alueita tai kiinteistöjä, joiden palveluissa olisi kohtuullisista ehdoista aiheutunutta poikkeamaa.

Myös pöytäkirjassa 22.3.2024 on todettu, että nykyisen kiinteistön haltijan järjestämän jätteenkuljetuksen ei voida todeta yksiselitteisesti täyttävän kaikkia jätelain 35 § ja 37 § mukaisia ehtoja. Mitä tämä tarkoittaa ja mihin faktana esitetty lause perustuu?

Tarkemman vertailun (pöytäkirja – selvitys) perusteella pöytäkirjaan on otettu esille vain ne lauseet, joista on tulkittavissa negatiivisesti kiinteistönhaltijan järjestämä jätteenkuljetus ja lopulta otettu esille johtopäätökset, jotka pääosin perustuvat yleisiin näkemyksiin koska arviointimenettelyssä oli rajoitteita eikä vertailumahdollisuutta suoraan alueelliseen vertailuun ollut. Ne lauseet, joissa yksiselitteisesti on todettu, että nykyinen järjestelmä täyttää jätelain ehdot, ovat jääneet täysin huomiotta pöytäkirjassa, lausuntopyynnössä ja kaikissa infotilaisuuksissa.

Selvityksen johtopäätöksissä kuitenkin todetaan, että kustannusten ja ympäristövaikutusten arvioimiseksi tarkemmalla tasolla, vertailu edellyttäisi alueelliseen mallinnukseen perustuvaa tarkastelua. Selvityksessä on myös mainittu, että tilannekuva kuljetuspalveluiden saatavuudesta olisi varmennettavissa vain asiakaskyselyllä.

Selvityksen sivulla 26 todetaan mm, että jätehuollon kuljetuspalveluita on tarjolla **kattavasti. Luotettavuuden** suhteen on todettu sivulla 29, että jätelain ehdot täyttyvät nykyisessä järjestelmässä. **Kohtuulliset ja syrjimättömät** ehdot täyttyvät molempien kuntien alueella nykyisessä järjestelmässä (sivu 33).

Mitä tulee **kunnallisen toimivuuden ja alueen kehittämisen arviointiin liittyvät vaatimukset** JL 37 §:ssä niin selvityksen mukaan nykyjärjestelmässä ehdot täyttyvät (sivu 36). Tämän lisäksi selvityksessä on todettu, että nykyinen järjestelmä ei aiheuta **ympäristö- ja terveysthaittaa** ja **kokonaismyönteisysehdotkin** täyttyvät (sivut 41 ja 44).

Kuten lausuntopyynnössä mainitaan, kunnalla on valvonta- ja seurantavastuu siitä, että lain edellytykset toteutuvat. Paikalliset jätteenkuljetuspalveluita tarjoavat yritykset ovat sitoutuneet tukemaan kaupungin vastuulla olevaa valvontaa ja seurantaa toimittamalla jätehuoltoviranomaisille jätehuollon asiakasraportteja 4 kertaa vuodessa sekä suorittamalla tyhjennykset luotettavasti ja kattavasti noudattaen kuntien määräyksiä. Tämän lisäksi jokainen jätehuollon alalla toimiva yritys on veloitettu liittymään ELY-keskuksen jätehuoltorekisteriin ja lisäksi yrityksillä on liiketoiminnan niin vaatiessa lakisääteiset ympäristöluvat ja muut ympäristövalvonnan velvoitteet kunnossa.

Lauseeseen ”Jätteenkuljetuksen ei voida todeta yksiselitteisesti täyttävän jätelain 35 § ja 37 § mukaisia ehtoja” viitaten, emme näe puutteita jätelain ehtojen täyttymisessä. Puutteita näemme valvontavastuussa olevan osapuolen toiminnassa. Raportti jätehuoltoviranomaiselle sisältää aina osoitetiedot ja tyhjennystiedot ja jätehuoltoviranomaisella on käytössään molempien kuntien alueella olevien kiinteistöjen tiedot, joiden perusteella ekomaksu vuosittain laskutetaan. Näitä kahta tietoa vertailemalla, liittymättömien kiinteistöjen tiedot on ollut mahdollista kerätä.

Kysymys kuuluukin, että jos jätehuoltoviranomainen ei kykene suoriutumaan valvonnasta ja seurannasta nyt saamallaan tiedoilla, miten tilanne muuttuisi, jos operatiivinen toiminta tapahtuu jätelaitoksella?

Jätelaitoksilla on ollut sama tieto kuin selvityksen suorittaneella yrityksellä, joten ”vapaamatkustaja”-ongelmaan ja poikkeamiin jätehuoltomääräysten edellyttämässä tyhjennysväleissä, on ollut mahdollisuus puuttua nykyisen järjestelmänkin aikana.

Jätteenkuljetusjärjestelmän valinnan tulee edistää jätehuollon toimivuutta kunnassa

Kunnallisen jätteenkuljetusjärjestelmän valinnan yhtenä edellytyksenä on, että ”jätteenkuljetus edistää jätehuollon yleistä toimivuutta kunnassa”. Miten kiinteistönhaltijan järjestämästä jätteenkuljetusjärjestelmästä siirtyminen kunnalliseen jätteenkuljetusjärjestelmään edistää jätehuollon yleistä toimivuutta kunnassa? Nykyjärjestelmä pikemminkin edistää jätehuollon toimivuutta ja alueellista kehittämistä. Palveluntarjonta on laajaa ja laatu varmaa, yritykset kehittävät toimintojaan, järjestelmiään, aktivoituvat uusista innovaatioista ja tuovat paikkakunnalle kiertotalouden näkyvyyttä.

Kuten pöytäkirjassa 22.3.2024 mainitaan, kunnan järjestämän kuljetuksen osalta on nähtävissä etuja ja mahdollisuuksia, joita kiinteistön haltijan järjestämällä kuljetuksella on vaikea saavuttaa. Mainittakoon tässä yhteydessä, että nämä edut ja mahdollisuudet on kuljetusyritysten näkökulmasta mahdollista saavuttaa nykyjärjestelmälläkin ja siihen yritykset ovat yhteistyöllään pyrkinetkin. Jokainen jätehuollon alalla toimiva kuljetusyritys on yhtä sitoutunut tai jopa sitoutuneempi kiertotalouteen kuin viranomaiset ovat, se on yksi suurimmista kilpailuvalteista kiertotalouden alalla toimivien yritysten kannalta.

Keräys- ja urakka-aluejaon suunnittelu kokonaisuutena kilpailuttamista varten katsotaan yhdeksi eduksi pöytäkirjassa 22.3.2024. Yrityksen näkökulmasta tämä ei ole etu, tämä on kilpailuttamiseen vaikuttava seikka, jolla ei ole juurikaan mitään tekemistä sen kanssa onko kyseessä kunnan vai kiinteistönhaltijan järjestämä jätteenkuljetus.

Syntypaikkalajitteluun perustuvan järjestelmän mitoittaminen, laajentaminen ja käsittelykapasiteetin varaaminen on katsottu myös eduksi. Jätelaitoksella on *velvollisuus* toteuttaa jätelaitokselle asetetut tehtävät mm suunnittelu, toteutus, ennakointi, laajentaminen, mitoittaminen, kehittäminen. Nykyiselläänkin kaikki kotitalouksista kerätty jäte lajikkeesta riippumatta, toimitetaan paikalliseen jäteyhtiöön, joten tässä perustelussa ei ole nähtävissä sellaista etua, mikä ei jäteyhtiön toimintaan kuuluisi muutoinkin.

Palvelun laatuun viittaava etu on hiukan harhaanjohtava. Nykyjärjestelmässä palvelun laatu on jätehuollon yritysten paras kilpailuvatti. Palvelun laatu vaikuttaa suoraan asiakastyytyvyyteen ja tätä myötä asiakasmäärään, joten onko todellinen etu se, että kunnallinen jäteyhtiö valvoo palvelun laatua. Esimerkiksi pakkausjätteiden kuljetusten siirtäminen kunnalliseen järjestelmään, ei näkynyt kovinkaan positiivisena palvelun laadun suhteen. Se, että urakoitsijaa palkitaan hyvästä suorituksesta, ei ole tätä kokonaisuutta ajatellen edes mainitsemisen arvoinen etu. Se on kilpailutuksessa käytetty ehto ja urakkasopimukseen liitetty järjestelmä. Sillä ei ole mitään tekemistä esityksessä, mikä liittyy kunnallisen jätteenkuljetusjärjestelmän siirtymisen etuihin tai mahdollisuuksiin. Kaikille yritystaloutta ymmärtäville on varmaan päivänselvää, että aliurakkana tehtävän suorituksen kate on pienempi kuin suorasopimuksella tehtävän suorituksen, joten bonus etuna on aika kaukaa haettua järjestelmän hyvien puolien nostatusta.

Tehtyjen selvitysten ja vertailujen perusteella kuljetushinnat ovat kunnan kilpailuttamissa kuljetuksissa olleet 20–40 % edullisemmat kuin kiinteistön haltijan järjestämässä kuljetuksessa. Viittaus 20–40 %:a edullisempaan hintaan perustuu vuonna 2013 tehtyyn tutkimukseen. Ramboll Finland Oy:n selvityksessä on käsitelty hinnoittelua Rovaniemen ja Pellon kuntien alueella eikä niissä ole nähty mitään mikä viittaisi kohtuuttomuuteen tai syrjimiseen hinnoittelussa. Tosin, selvitykseen olisi pitänyt lisätä asiakaskysely ja laskuotokset, jotta tilannekuva olisi voitu varmentaa.

Onko hintaero otettu eduksi, selvittämättä riittävän tarkasti tosiasiallista kustannuseroa kiinteistön haltijan ja kunnan järjestämän jätteenkeräyksen välillä?

Pakkausjättekuljetusten siirtyminen kunnan vastuulle aiheutti lisäkustannuksia, ei säästöä. Osittain tämä lisäkustannus johtuu siitä, että kunta ei kykene järjestämään punnitusperusteista jätemaksupalvelua asiakkailleen. MHK-Kuljetus on vuodesta 2019 tarjonnut asiakkailleen punnitusperusteista jätehuollon palvelua polttokelpoisen jätteen ja biojätteen tyhjennyksissä (=jätemaksuveloitus perustuu punnitun jätteen määrään). Tämän palvelun puute aiheuttaa sen, että JL 36 § edellyttämä raportointi ei enää pakkausjätemuutoksen jälkeen toteudu, koska biojäte veloitetaan nostoperusteisesti ja raportointiin on nyt mahdollista tehdä vain tilavuusperusteinen arviointi, jos sitäkään.

Etuna mainitaan myös asiakaspalvelun keskittäminen ja toistamiseen syntypaikkalajittelun kehittäminen, kannustinmallit, uudet keräysmenetelmät. Kuten jo aikaisemmin on mainittu, yksittäisen yrityksen laatu palvelussa, koski se sitten kuljetusta tai asiakaspalvelua, on kaikkien mittareiden mukaan parempaa, yksilöllisempää, luotettavampaa ja nopeampaa kuin suuria asiakasmassoja hoitavalla jäteyhtiöllä. Tästä löytyy kokemusta varmaan kaikilta. Yksityinen pieni yritys pystyy ongelmitta tarjoamaan palvelun päivystystä jopa 24 h/vrk. Tähän ei kunnallinen jäteyhtiö kykene, eikä se ole edes tavoite, koska sen ei tarvitse kilpailla palvelun laadusta. Suuri, keskitetty organisaatio on hitaampi reagoimaan paikallisiin tarpeisiin ja muutoksiin jätehuoltopolitiikassa tai -käytännöissä. Tämä voi johtaa tehottomuuteen erityisesti silloin, kun paikalliset olosuhteet vaihtelevat suuresti.

Mitä tulee syntypaikkalajittelun kehittämiseen, kannustinmalleihin ja uusien keräysmenetelmien pilotointiin ja käyttöönottoon niin näiden toimintojen vastuutaho on jäteyhtiö, joka yhteistyössä alueella toimivien jätehuollon toimijoiden kanssa voi päästä paljon parempiin tuloksiin kuin itsenäisesti toimimalla. Itsenäisesti toimivat jätehuollon alan ammattilaiset omaavat tietotaidon omasta toimialastaan paitsi käytännön myös logistiikan ja eri järjestelmien kautta. Mitä todennäköisimmin kehityksen tulos olisi huomattavasti laadukkaampi kuin jäteyhtiön itse ohjaamalla toiminnalla. Jäteyhtiöllä ei ole kokemusta muuta kuin vastuullaan olevasta toiminnasta, mutta kuljetusjärjestelmän realistisesta toiminnasta yhtiöllä ei ole mitään kokemusta.

Se, että nyt toiminnassa oleva kaksoisjärjestelmä, jossa yhden kiinteistön pihalla käy kahden toimijan keräyskalustoa, ei välttämättä ole seikka minkä kiinteistönhaltija näkee ongelmana. Niin ideaalitalanteeseen ei kunnan järjestämissä kuljetuksissakaan päästä, että yhden kiinteistön

pihalla kävisi vain yksi auto kerran viikossa ja että koko alueen tieosuuksilla tapahtuva useamman auton ”ralli” päättyisi.

Käytännössä ilman monilokerokalustoa ja todella tarkkaan määritettyä logistiikkaa, kuntakaan ei kykene liikenteen rajoittamiseen alueilla. Sillä ei siis käytännössä ole palvelun ostajalle merkitystä ja todennäköisesti esimerkiksi taloyhtiöt mieluummin pitävät punnitusperusteisen palvelun käytössään kuin siirtyvät arviopainoihin perustuvaan veloitukseen ja epätarkkaan raportointiin.

Jokainen jätehuollon piirissä toimiva kuljetusyritys optimoi ajoreittinsä mahdollisimman taloudellisesti ja järkevästi niin, että kuormitus tieosuuksilla ja päästöt on minimoitu. Tämähän on edellytys kannattavalle liiketoiminnalle. Selvityksessä mainitaankin, että yritysten reittioptimointiin ja kuljetusjärjestyksen käytössä olevat järjestelmät ovat tehostuneet huomattavasti viimeisten vuosien aikana, joten liikennesuoritteiden, päästöjen tms. vaikutukset kuntajärjestelmään verrattuna ovat hyvin pienet, osittain niin pienet ettei niillä ole edes mitattavaa vaikutusta.

Kasvihuonepäästöjen kerrotaan olevan 15–30 % pienempiä kunnan järjestämissä kuljetuksissa. Nykyisellä järjestelmällä jätehuollon päästöt ovat kokonaisliikennepäästöihin verrattuna todella pienet. Onko mahdollista, että jo nykyisestä pienipäästöisestä toiminnasta voitaisiin saada vielä 15–30 % pois, jos kunta ajattaa alueet? Nykyjärjestelmässään suurimmalla osalla toimijoista kalusto on vähintään EURO5 luokkaa ja suurimmaksi osaksi EURO6. Päästäänkö pelkällä reittioptimoinnilla tai uusiutuvan dieselin käyttövaatimuksilla noihin päästöjen alenemisprosentteihin?

Jäteneuvonnan keskittyminen on myös mainittu etuna. Jäteneuvonta on Napapiirin Residuum Oy:n yksi *palvelutehtävistä*. Miten jäteneuvonnan keskittäminen voitaisiin nähdä etuna jätteenkuljetusjärjestelmämuutoksen etenemisen suhteen, sehän on velvoite, joka tulee suorittaa joka tapauksessa?

Hyvin toteutettu kilpailutus mainitaan myös etuna. Ensiksikin on todettava, että koska Rovaniemen kaupunki on veloitettu noudattamaan hankintalakia eikä se ilmeisesti pysty vaikuttamaan epäterveeseen kilpailutilanteeseen tai valintaperusteisiin niin kilpailutus ei voi olla yhdenkään jätehuoltoalalla toimivan yrityksen kannalta ajateltuna etu.

On selvää, kuten pakkausjätekilpailutuksessa tuli ilmi, että tässäkin tarjouskilpailussa mukaan tulee isompia valtakunnallisia tai kansainvälisiä yrityksiä, jotka tarjoavat jopa 20 %:a halvemmalla alueet, jotka ovat kannattavimpia. Ottaen huomioon sen, että Rovaniemen ja Pellon alueella on pieniä/keskisuuria jätehuollon alalla toimijoita vain muutama, tämä tarkoittaa, että vähintään 1 paikallisista toimijoista tipahtaa kilpailutilanteessa ulkopuolelle tai saa niin pienen osuuden ajoista, että yritykselle ei ole enää kannattavaa ylläpitää kalustoa tai sijoittaa kalustoon eikä palkata henkilökuntaa. Jätehuoltoyrityksen kilpailutus aiheuttaa riskin paikallisten pienten ja keskisuurten yritysten toimintamahdollisuuksiin eikä esimerkiksi urakka-aluejako pysty tätä estämään. Kun pieniltä toimijoilta viedään realistinen mahdollisuus osallistua kilpailutuksiin tai voittaa niitä, voi yhden tai kahden suuren yrityksen hallitessa markkinoita syntyä tilanne, joka saattaa johtaa korkeampiin hintoihin ja vähäisempään palvelun laatuun, jos kilpailua ei ole säilytetty terveellä tasolla.

Todennäköisesti kunnalliseen järjestelmään siirtyminen aiheuttaisi huomattavan taantuman jätteenkuljetusyrityksien toiminnassa ja jatkoa ajatellen se vaikuttaa oleellisesti myös alueiden huoltovarmuuteen.

Jos suurin osa paikallisista jätteenkuljetusyrityksistä lopettaa toimintansa ja ammattitaito ja toimintavalmius laajemmassa mittakaavassa katoaa kuntien alueilta, niin miten käy Rovaniemen kaupungin ja Pellon kunnan alueen huoltovarmuuden poikkeustilanteessa?

Mikäli kunnallisen, keskitetyn järjestelmän infrastruktuuriin tai logistiikkaan kohdistuu häiriöitä, kuten luonnonkatastrofit tai tekniset ongelmat, se voi vaikuttaa laajasti koko alueen jätehuoltoon. Monipuolistamisen puute voi lisätä riskejä. Jos jätehuolto on vain muutaman (pahimmassa

tapauksessa valtakunnallisen tai kansainvälisen) toimijan varassa maantieteellisesti suurella alueella, ja tähän toimijaan kohdistuu merkittävä häiriötilanne, ei ole juuri olemassa "särkymävaraa", jolloin huoltovarmuus kärsii. Huoltovarmuuskeskus on määritellyt, että jätehuolto on osa yhteiskunnan kriittistä infraa ja välttämättömyyspalvelu, jonka on toimittava kaikissa oloissa.

Kunnalliseen järjestelmään siirtymisen toteutuessa Napapiirin Residuum työllistäisi lisää henkilökuntaa, mutta paikallisten yritysten työllistämismäärä tippuisi mahdollisesti jopa 50 %. Jätehuollon alalla toimivat yritykset eivät pystyisi enää jatkossa tarjoamaan pidempiaikaisia työsuhteita, joka taas aiheuttaa työntekijöiden keskuudessa epävarmuutta ja tästä seurauksena ammattitaitoisen työvoiman saannin vaikeutumista. Esimerkiksi MHK-Kuljetus Oy:n työntekijöistä yli 50 % on pitkässä, yli 5 vuoden mittaisessa täysiaikaisessa työsuhteessa ja loput 50 % ovat olleet täysiaikaisina työntekijöinä yli kahden vuoden ajan. Kaikki työntekijät ovat paikkakuntalaisia, joten työntekijöiden verotulot ovat ohjautuneet omalle talousalueelle.

Paikallisilla jätehuollon yrityksillä on parhaimmillaan 50 vuoden toimintahistoria alalla, joka taas on tarkoittanut verotuloja Rovaniemen talousalueelle.

Lopuksi

Näkemyksemme on, että Rovaniemen jätehuoltojaoston hoitamalla alueella ei ole nähtävissä sellaisia poikkeamia jätelain 35 § ja 37 §:n viitaten, että ne estäisivät millään tavalla nykyjärjestelmällä toimimisen, jossa kiinteistönhaltija järjestää itse jätteenkuljetuksen asiakassopimuksella. Tämä järjestelmä puoltaa ajatusta asukkaan itsemääräämisoikeudesta, palvelun laadukkuudesta ja toimivasta jätehuollosta sekä myös antaa hyvät edellytykset alueella toimivien yritysten jatkuvuudelle.

Vaikka tällainen järjestelmä voi paperilla tuoda tehokkuushyötyjä, se voi myös lisätä haavoittuvuutta poikkeustilanteissa ja vähentää palvelun mukautuvuutta ja reaktiokykyä paikallisiin tarpeisiin. Siksi on tärkeää, että viranomaiset ja sidosryhmät arvioisivat huolellisesti sekä riskejä että hyötyjä ennen tällaisen järjestelmän käyttöönottoa.

Olisi ollut aiheellista toteuttaa kyselytutkimus niillä alueilla, joilla kunnallistaminen on aiemmin toteutettu, kuten Ranualla. Tällä tavalla olisi voitu saada asiakkailta ja palvelun käyttäjiltä konkreettista tietoa siitä, ovatko esitetyt hyödyt kunnallistamisesta realisoituneet (esimerkiksi hintojen ja palvelun laadun suhteen). Tutkimustulosten perusteella muutosehdotukset olisivat olleet paremmin perusteltavissa, mikäli konkreettista näyttöä hyödyistä olisi tutkimuksessa lopulta löytynyt.

Rovaniemellä 6.5.2024

MHK-Kuljetus Oy:n puolesta



Sari Heikkilä
Toimitusjohtaja